

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3610>

A CRITICAL APPROACH TO INTERNATIONAL LAW: TWAIL

ULUSLARARASI HUKUKA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM: TWAIL¹

Mustafa Mutlu²

Abstract

TWAIL constitutes a system of thought that argues that Third World societies are at a disadvantage in the face of international law and that this needs to be corrected. However, TWAIL is evaluated as a set of views that include different ideas to correct their disadvantaged position in the face of international law rather than a systematic approach. TWAIL argues that global justice is the least effective for Third World societies. It also aims to build normative legal foundations in terms of international governance by arguing that international norms and institutions are designed under the monopoly of Europe and that this is a tool against non-Europeans. The TWAIL movement was not taken up by thinkers from within Third World societies but by US-based thinkers. In the later period, the studies conducted by thinkers such as Anghie and Chimni, in particular, contributed significantly to the development of TWAIL, with their views that Third World societies should end Western hegemony over international law and receive a share of global justice. There are two stages in the development of TWAIL thought, called TWAIL I and TWAIL II. There are significant differences between these two views. In this article, the basic arguments put forward in TWAIL thought within this thought structure, which is not centered around a specific ideology, will be explained and how international law should be in favor of Third World societies will be evaluated.

Keywords: TWAIL, Third World, International Law

Özet

TWAIL, Üçüncü Dünya toplumlarının uluslararası hukuk karşısında dezavantajlı bir konumda bulunduğunu ve bunun düzeltilmesi gerektiğini savunan bir düşünce sistemini oluşturmaktadır. Ancak TWAIL, sistematik bir yaklaşımdan ziyade uluslararası hukuk karşısındaki dezavantajlı durumunun düzeltilmesi için içerisinde farklı düşüncelerin de bulunduğu bir görüşler bütünü olarak değerlendirilmektedir. TWAIL, küresel adaletin Üçüncü Dünya toplumları için en az etkili olduğu savunmaktadır. Ayrıca uluslararası norm ve kurumların Avrupa'nın tekelinde dizayn edildiği ve bunda Avrupalı olmayanlara karşı bir araç olduğunu savunarak uluslararası yönetim açısından normatif hukuki temeller inşa etmeyi amaçlamaktadır.

TWAIL hareketi, Üçüncü Dünya toplumları içerisinde düşünürler tarafından değil ABD merkezli düşünürler tarafından ele alınmıştır. Daha sonraki süreçte

¹ Bu makale, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Programı'nda hazırlanan "Uluslararası Hukuk ve Siyaset İlişkisi: İyileştirici Yaklaşım Bağlamında ABD Müdahaleleri" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi. Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman / Türkiye. mustafamutlu@adiyaman.edu.tr. <https://orcid.org/0000-0001-6573-3772>

özellikle Anghie ve Chimni gibi düşünürler tarafından yapılan çalışmalar Üçüncü Dünya toplumlarının uluslararası hukuk üzerinde Batılı hegemonyanın sonlanarak küresel adaletten pay almaları yönünde görüşleri TWAIL'in gelişimine önemli katkı sağlamıştır. TWAIL düşüncesinin gelişiminde TWAIL I ve TWAIL II olarak adlandırılan iki aşama söz konusudur. Bu iki görüş arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu makalede, belirli bir ideoloji etrafında olmayan bu düşünce yapısı içerisinde TWAIL düşüncesinde öne sürülen temel argümanlar açıklanarak uluslararası hukukun Üçüncü Dünya toplumları lehine nasıl olması gerektiği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: TWAIL, Üçüncü Dünya, Uluslararası Hukuk

GİRİŞ

Uluslararası Hukuka Üçüncü Dünya Yaklaşımları TWAIL (*Third World Approaches to International Law*), uluslararası hukukun Üçüncü Dünya lehine argümanlar sunması açısından önemli bir dönüm noktasını simgelemektedir (Fidler 2003: 29-30). “Bu yaklaşım içerisinde bulunan düşünürler ekonomiden siyasete birçok toplumsal sorunları inceleyerek Batı dünyasına karşı bir meydan okumayı temsil etmektedir. TWAIL, Avrupa merkezli söylemlere karşı muhalif düşünce sistemine sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla TWAIL, Avrupa modernitesine karşı düşünsel farklılıklar olabileceği gerçeği ile alternatif dünyalar için gerekçeler sunmaktadır (Gathii 2011: 26-38).

Uluslararası hukukun Batı merkezli ve Hristiyan dünyasına ait bir olgu olduğuna dair genel bir fikir birliği bulunmaktadır. Ancak bu düşüncenin gelişmemiş/az gelişmiş toplumlar dikkate alındığında nasıl güncellenmesi gerektiği yönündeki düşünceler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Sömürgecilik döneminde genel olarak Batı ve onun kurumsallaşmış literatürüne karşı bir duruş olmasına rağmen bu duruş, sömürge sonrası (dekolonizasyon sonrası sömürgeciliğin bitmediği sadece biçimsel olarak değiştiği yönündeki düşünceler de dahil olmak üzere) dönemde ekonomik ve siyasi olarak ele alınmıştır (Mutua ve Anghie 2000: 33). Dolayısıyla sömürgecilik sonrası dünyada Üçüncü Dünya toplumları açısından egemen eşitlik ilkesinin hangi tür eşitliği ve hangi tür egemenliği kapsadığı veya eşitlik ve egemenlik kavramlarının Batılı bakış açısıyla yeniden dizayn edildiği yönündeki düşünceler özellikle Soğuk Savaş sonrası etkili olmaya başlamıştır. TWAIL herhangi bir düşünce sistemi içerisinde yer almaması uluslararası hukukun Üçüncü Dünya lehine önemli sonuçlar doğurmaktadır.

TWAIL hareketinin içerisinde yer alan düşünürlerde temellerini Bağlantısızlık Hareketi'nden alan TWAIL'in, bir etkiye karşı bir tepki olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir (Mutua ve Anghie 2000: 31). TWAIL'in özelliğinin “ortak taahhüt ve kaygılara sahip adem-i merkezîyetçi düşünce ağı” olarak tanımlayan Gathii de TWAIL'in “merkezi bir komuta altında sabit/değişmez ve önceden belirlenmiş taahhütleri olan bir ekol/doktrin topluluğu” olarak değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır (Gathii 2011: 47). TWAIL hareketinin önemli temsilcilerinden olan Anghie ve Chimni'ye göre TWAIL, hukukun ne olduğunun tanımlanması bakımından bir yöntem olarak değerlendirilmelidir. Buna göre TWAIL; feminizm, eleştirel hukuk çalışmaları ve uluslararası ilişkiler gibi bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Anghie ve Chimni 2003: 77). Anghie, TWAIL'in siyasi bir proje olarak düşünüldüğünü ve uluslararası hukukun Üçüncü Dünya toplumlarının çıkarlarını daha da ileriye taşımak için nasıl kullanılacağını ve belirli bir kural veya hukuki rejimin Üçüncü Dünya toplumlarını nasıl güçlendireceği veya güçsüzleştireceği sorularına yanıt aradığını ifade etmektedir (Anghie 2008: 480).

TWAIL hareketi, Üçüncü Dünya toplumları için hukukun ne olduğu ve ne olması gerektiği yönündeki düşüncelerle birlikte uluslararası hukukun bir baskı dili

olarak kullanılmasına engel olacak bir dil geliştirmiştir. TWAIL hareketi, küresel adaleti sağlamak konusunda önemli bir aşamayı temsil etmektedir (Anghie ve Chimni 2003: 78-79).

TWAIL'e Genel Bir Bakış

Uluslararası hukukun dezavantajlı Üçüncü Dünya ülkelerine göre yeniden düzenlenmesi için ortaya çıkan bu yaklaşım, savunucuları arasında da tam bir konsensüs sağlanmış bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir. Ancak Okafor'un belirttiği gibi içerisinde "sopranolar, baslar" gibi farklı sesleri barındıran bir "koro" olarak düşünülmesi daha doğru bir tanımlamayı ifade etmektedir (Özdemir, Uğurlu ve Aykut 2012: 23; Okafor 2005: 175). Bu yaklaşımın savunucuları uluslararası hukuk kurallarının oluşumunda ve uygulamasında az gelişmiş ülkelerin katılımcı bir rol üstlenmesi gerektiğini savunmakta ve Üçüncü Dünya toplumları için daha adilane bir uluslararası hukukun oluşturulmasını amaç edinmektedir (Mutua ve Anghie 2000: 35; Özdemir 2011: 140). Mutua ve Anghie, TWAIL hareketini şu şekilde tanımlamaktadır: "TWAIL hareketi üç temel, birbiriyle bağlantılı ve anlamlı hedeflere yöneliktir. Birincisi, uluslararası hukukun kullanımını, Avrupalı olmayanları Avrupalılara tabi kılan uluslararası normlar ve kurumların ırkçılaştırılmış bir hiyerarşisinin yaratılması ve sürdürülmesi için bir araç olarak anlaşılması, çözülmesi ve ayrıntılarını incelemesidir. İkincisi, uluslararası yönetim için alternatif bir normatif hukuki yapı inşa etmeyi ve sunmayı amaçlamaktadır. Son olarak TWAIL, Üçüncü Dünyadaki az gelişmişlik koşullarını ortadan kaldırmak için bilimsel araştırma, prensip ve politikaları ortaya koymaya çalışmaktadır" (Mutua ve Anghie 2000: 31).

TWAIL için önemli olan diğer bir nokta, Üçüncü Dünya ülkelerinden çıkmış sosyal bilimci veya uluslararası hukuk uzmanları tarafından değil Batılı (ABD merkezli) uzmanlar tarafından ele alınmaktadır. Dolayısıyla TWAIL konusunda görüşlerini ortaya koyan uzmanlar, yeni dünya düzeninde Üçüncü Dünya toplumlarının problemleri, riskleri ve bu toplumların imkan ve olanaklarının neler olduğunu ele almaktadır (Özdemir 2011: 138).

TWAIL hareketi, yeniden dirilişi simgelemesi bakımından dikkate değer bir hareket olarak iki amacı bulunmaktadır: Birincisi, Batı'nın uluslararası hukuku kullanarak hegemonyasını sürdürmesini engellemek, ikincisi ise hegemonya sonrası küresel düzen için gerekli temelleri inşa etmektir (Fidler 2003: 31). Dolayısıyla bu amaçlar bakımından yaklaşımın temelinde yer alan düşünce "uluslararası hukukun Üçüncü Dünya devletleri üzerindeki etkilerine yoğunlaşarak, eleştirel bir uluslararası hukuk yorumu sunmaktadır. Akıma dahil yazarların hukuk yorumlarında, sömürge sonrası dönemde de sürmekte olan küresel eşitsizliği Batı-Üçüncü Dünya ilişkileri ekseninde öne çıkarma eğilimi bulunmaktadır." (Özdemir, Uğurlu ve Aykut 2012: 22). Falk gibi bazı yazarlar, uluslararası hukukun Batı merkezli yapısını eleştirel bir dille ifade etmesine rağmen uluslararası toplumun uluslararası hukukun evrensel bir nitelik kazanması için gerekli olan siyasi ve ekonomik faktörlerin hesaba katılması gerektiğini belirtmektedir (Falk 2016: 1943). Dolayısıyla evrensel bir dilin kullanılması beraberinde TWAIL için görüşlerin çeşitliliğini artırarak uluslararası hukuk bağlamında farklı görüşlerde yerini bulmaktadır.

Sömürgecilik sonrası dönemde ortaya çıkan ve Marksist düşünürler tarafından ele alınan az gelişmiş toplumlarının sorunlarına çözüm arayışları literatürde oldukça zengin bir şekilde yerini almaktadır. Bununla birlikte Soğuk Savaş sonrası dönemde az gelişmiş ülkeler veya Üçüncü Dünya ülkeleri Soğuk Savaş döneminden farklı ortam ve koşullarda sorunlarına çözüm arayışları beklemektedir (Özdemir 2011: 140).

Soğuk Savaş döneminde iki kutup arasında bölünen dünya Üçüncü Dünya'nın lehine sonuçlar doğurmasına rağmen, Soğuk Savaş sonrası dönem Üçüncü Dünya'nın sorunlarının başlangıcına, özellikle yapısal sorunlara çözüm bulunamamasına ve bunun etkisi ile bir belirsizliğe doğru sürüklenmesine neden olmuştur. Bu belirsizlik beraberinde yönetimlerden başlayarak devletlerin sorunları ve ihtiyaçlarına cevap veremeyen ve ne yapılacağı konusunda belirli bir fikir olmayan bir dünya olarak karşımıza çıkmıştır (Fidler 2003: 33). Bu dünyanın sorunları karşısında uluslararası hukukun Üçüncü Dünya için nasıl değiştirilmesi/evrilmesi gerektiği yönünde düşünceler ile TWAIL hareketi önemli bir dönüm noktasını oluşturmuştur. TWAIL hareketini çok farklı bakış açısı olan ve kendi içerisinde bir bütünlük arz etmeyen düşünceler ile uluslararası sistemin uluslararası hukuk bakımından Üçüncü Dünya lehine fikirleri dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

TWAIL I ve TWAIL II

Anghie ve Chimni, TWAIL hareketini farklı dönemlerde ele alarak TWAIL I ve TWAIL II hareketi olarak iki şekilde incelemektedir. Buna göre TWAIL I hareketinin neleri kapsadığını belirleyerek TWAIL II hareketinin büyük oranda TWAIL I hareketini kendine öncül olarak belirlediğini ifade etmişlerdir. Ancak TWAIL II'nin savunduğu birçok önemli düşüncüyü eleştiren tutum içerisinde olmuştur. Anghie ve Chimni'nin bu iki TWAIL düşüncesini açıklaması TWAIL'in anlaşılması ve uluslararası hukukun Üçüncü Dünya için ne yapılması gerektiği konusunda önemli ipuçları vermektedir. Öncelikle TWAIL I hareketi, Üçüncü Dünya toplumlarının Batı'ya boyun eğilmesi ve ezilmesinde uluslararası hukuku suçlamaktadırlar. İkincisi, sömürgecilik öncesi Üçüncü Dünya'nın Batı'nın sömürge kültüründe yerini bulan medeni olmayan/hukuk dışı toplumlar tezine karşın aslında Üçüncü Dünya'nın uluslararası hukuk fikrine yabancı olmadığını vurgulamıştır. Farklı toplumlar arasında uluslararası toplumu da içerisine alacak şekilde zengin düşüncelere sahip olduğunu savunmuşlardır. Üçüncüsü, Anghie ve Chimni'ye göre TWAIL I hareketi, uluslararası hukuku reddeden bir tavır içerisinde olmamıştır. Çünkü mevcut uluslararası hukukun sömürgecilik sonrası uluslararası sistemdeki ihtiyaçlarına karşı dönüştürülebileceğini ve bunun da BM vasıtasıyla gerçekleştirilebileceğini savunmuşlardır. Dördüncüsü, TWAIL, devletin iç işlerine müdahale etmeme ve egemen eşitliği ilkesini en önemli konular olarak görmüştür. Son olarak TWAIL I, bağımsız bir devlet olarak uluslararası sistem içerisinde Üçüncü Dünya ülkelerinin bağımsızlığın tek başına yeterli olmadığını ve bunun ekonomik yapısal reformlar yoluyla sağlanması gerektiğini belirterek, yabancı yatırımcıların kontrol altında olduğu ve doğal kaynak üzerindeki kontrolü elinde tutmanın gerekliliğini vurgulamıştır (Anghie ve Chimni 2003: 79-82).

TWAIL I hareketi, devlet egemenliğine vurgu yapmasına rağmen TWAIL II düşünürleri ulus inşası sürecinde baskı ve şiddete karşı eleştiri getirmişlerdir. Ayrıca TWAIL I'in ihmal ettiği kadınlara, işçilere, köylülere ve azınlıklar ayrı bir önem vermiştir. Bununla birlikte TWAIL II düşünürleri Üçüncü Dünya halklarının kalkınma ve ulus-inşasının uluslararası hukuk ve kurumlar tarafından desteklenmesi sonucu ortaya çıkan yapısal sonuçların bu devletler üzerinde olumsuz sonuçlarını ve uluslararası insan hakları normlarının Üçüncü Dünya ülkelerini uluslararası sistemde korumak için nelerin yapılabileceğini incelemektedirler. Dolayısıyla TWAIL II'nin uluslararası sistemde Üçüncü Dünya devletlerinin, uluslararası hukuk ve uluslararası kurumlar vasıtasıyla yapılmak istenen dönüşümler hem içeriden bir bakış açısı ile eleştirilmekte hem de dışarıdan bakış açısı ile olumsuz etkilerine karşı korunmaya çalışılmaktadır. Bu bakış açıları ile Üçüncü Dünya toplumlarının çıkarları doğrultusunda ilerletilebileceğini savunmaktadırlar.

TWAIL II düşünürleri, TWAIL I düşünürlerine göre teorik yapıya daha çok önem vermeye başlamışlardır. Özellikle bazı TWAIL II düşünürlerine göre sömürgecilik uluslararası hukukun oluşumun merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla uluslararası hukukun eleştirisi bu bakımdan TWAIL II düşünürleri için merkezi bir konuma sahip olmaktadır. Çünkü uluslararası hukuk ve sömürgecilik arasındaki ilişki tesadüfi değil bilinçli bir oluşumu simgelemektedir.

TWAIL düşünürlerinin savunduğu gibi medeni olmayan olarak tanımlanan Üçüncü Dünya'ya karşı sömürge hareketleri, Batılı devletler tarafından sürekli olarak meşru gösterilmeye çalışılmıştır. Bunun uluslararası toplum tarafından kabul görmesi ise insan hakları, kendini savunma gibi insani değerler kullanılarak yapılmıştır. TWAIL düşünürlerinin belirttiği gibi uluslararası hukuk bunların ortaya çıkmasında meşrulaştırıcı bir araç görevi üstlenmektedir. Bu bakımdan uluslararası hukukun Üçüncü Dünya toplumlari üzerindeki tahakküm kurucu etkisinin en aza indirilmesi için uluslararası hukukun Üçüncü Dünya toplumlari menfaatine geliştirilmesi ve bunu yaparken Üçüncü Dünya toplumlari'nin kendi içerisinde devletin egemenliğı ile bağlantılı bir şekilde korunması gerekmektedir (Anghie ve Chimni 2003: 82-86).

Anghie ve Chimni'nin TWAIL Üzerine Düşünceleri

Uluslararası hukukun sömürgeci temellerin bir ürünü olduğunu ortaya koymaya çalışan Anghie, Avrupalı ve Avrupalı olmayan ayrımının Üçüncü Dünya toplumlari'ne karşı yapılmış bir haksızlık olduğunu ve bu toplumlari oluşturan devletlerin egemen olarak uluslararası sistemdeki eşitsizlikleri de TWAIL'in konusu dahilinde bulunmaktadır. Bu konuda mevcut uluslararası hukukun medeni-medeni olmayan ayrımını derinleştirdiğini ve böyle bir ayrımın kabul edilemez olduğunu belirten Antony Anghie, Üçüncü Dünyanın karşılaştığı problemlere farklı bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Anghie bunu şu şekilde ifade etmektedir: "Yüzyıllar boyunca uluslararası hukukçular, medeni ve medeni olmayanlar arasındaki bu temel dikotomiye, bu terimlerin her biri hakkında anlayışlarını geliştirirken bile sürdürdüler. Ayrıca, bu dikotomiye kurdukça, hukukçular, medeni olmayan dünyayı uygarlaştırmaya yönelik hukuki doktrinler oluşturarak bunları aşmak için sürekli olarak teknikler geliştirdiler" (Anghie 2004: 4). Anghie'nin ortaya koymaya çalıştığı gibi Üçüncü Dünya ülkeleri başta olmak üzere medeni/medenileştirici ve medeni olmayan ayrımının özellikle "egemenlik doktrini" bağlamında uluslararası hukukta yer alan paradoksları ortaya çıkarması olduğu söylenebilir.

Chimni, TWAIL düşünürleri tarafından (neo-liberal) uluslararası hukuka karşı etkili bir eleştiri yapılamadığını ve bir alternatif sunamadığını itiraf etmektedir. Çünkü Üçüncü Dünya ülkelerinin hem yöneticileri hem de yönetilenlerin farklı yapısal sorunları karşısında neo-liberal uluslararası hukuka karşı etkili bir çözüm bulunması da zor görünmektedir. Devletin egemenliğinin yeni sömürgecilik çağında önemli değişim geçirdiğini ifade etmektedir. Uluslararası hukuk yeni otorite/hakimiyet kurma dili olarak kullanılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte yeni sömürgecilik anlayışı dünyayı özellikle üçüncü dünya ülkelerini çok zorlu koşullarda mücadele etmek durumunda bırakmaktadır. Yeni sömürgecilik uluslararası hukukun "Kuzey"e ait ülkelerin politikalarının bir uzantısı olarak değerlendirildiğinde, Kuzey-Güney arasındaki fark daha da büyümektedir. Uluslararası hukukun bu eşit olmayan durumları ve yapıları meşrulaştırma ve bunu sürdürme anlamında bir görevi yerine getirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla Chimni'ye göre uluslararası hukukun neo-liberal amaçları doğrultusunda hareket eden uluslararası hukuk, Üçüncü Dünya ülkelerinin siyasi

ve ekonomik bağımsızlığını uluslararası kurumlar vasıtasıyla zayıflatmaktadır (Chimni 2006: 3-4).

Küreselleşme, hegemon devletlerin eylemleri ile devlet egemenliğinde meydana getirdiği değişime kolaylaştırıcı bir nitelik kazandırmaktadır. Bu ise uygun hukuki rejimlerin benimsenmesi sonucunu doğurmaktadır ve bu durum bu süreç içerisinde kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Chimni'ye göre "Bu durumda Devlet, her ne zaman olursa olsun, kendisini önceden var olan politik yapıların etrafında şekillendirerek kendi aralarında yer almasını sağladı ve otoritesini, parasını, vergilendirmesini, adaletini ve buyruk dilini zorladı". Dolayısıyla Chimni'ye göre uygun uluslararası hukuk ve uluslararası kurumların birleştirilerek küresel ekonomik alan oluşturulmuştur. Böylece uluslararası hukuk, Üçüncü Dünya ülkelerinin bağımsız bir şekilde gelişme imkanlarını büyük ölçüde sınırlandırmaya girişmiştir. Ortaya çıkan bu tablo "...küresel politikaların ve yasaların şekillendirilmesinde eşi görülmemiş bir etkiye sahip olan bir ulusaşırı yönetici elitin çıkarlarına uygun olmayı amaçlamaktadır" (Chimni 2006: 7)

Chimni, egemen toplumsal güçler egemenliklerini ideolojilerinin doğal olarak kabul edilmesini sağlayarak sürdürdüklerini belirtmektedir. Zor kullanmak, sadece zorunlu olarak görüldüğünde uygulanmak için veya ideolojisine karşı bir meydan okumaya karşı girişimleri bastırmakla birlikte doğal olarak kabul edilen düzeni sorgulamaya başlayan sosyal güçleri demoralize etmek için kullanılmaktadır (Chimni 2006: 15). Chimni'nin bu tespitleri hukukun, gücü öncelediğini göstermektedir. Bununla birlikte, tamamen ortadan kalkmış bir zor kullanma durumu bulunmamaktadır. Gerçekte böyle bir durumun söz konusu olması TWAIL düşünürleri tarafından savunulmamaktadır. Ancak TWAIL düşünürleri, Avrupa merkezli uluslararası hukukun evrensel bir ideolojinin benimsenmesi ile Üçüncü Dünya'nın sorunlarına çözüm bulunacağı yönünde fikirleri savunmaktadırlar. Zor kullanmanın Avrupa merkezli düşünce sistemi ile oluşturulmuş uluslararası hukukun içerisinde yine Avrupa merkezli müdahaleleri diğer bir deyişle Avrupa merkezli düşüncenin sahip olduğu değerlere göre yargılama yapıldığı ve müdahalelerin bu fikirler üzerine oluşturulduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan TWAIL hareketinde karşı hegemonik bir düşüncenin gelişmesi gerektiği savunulmaktadır.

Uluslararası kurumların işlevini uluslararası hukukun başka bir uygulama biçimi olarak belirten Chimni, bu kurumlara önemli bir rol atfetmektedir. Çünkü uluslararası kurumlar, Batı tarafından oluşturulmuş dünya düzeni normlarını ideolojik olarak meşrulaştırıcı bir rol oynamaktadırlar. Çünkü bu ülkeler iç savaşlar, yönetim problemleri vb. nedenlerle karşı karşıya kalınan sorunların çözümünü için "insani/insancıl" adı altında müdahaleciliği meşrulaştırmaktadır. Bunun özellikle uluslararası hukukun başta olmak üzere uluslararası kurumlar vasıtasıyla Üçüncü Dünya ülkelerinin bağımlılığını artırmak için uluslararası kurumların ekonomik ve siyasi olarak önemli rol oynadığını ifade etmektedir. Çünkü "insani/insancıl" adı altında yapılan müdahaleler küreselleşme ile birlikte Batı'nın yani egemen devletlerin ideolojisi niteliği taşımaktadır. Chimni'nin belirttiği gibi, Batılı devletler, özellikle ABD, uluslararası sistemde askeri gücü ile değil benimsediği liberal değerler yoluyla üstünlük kurmaya çalışmaktadır (Chimni 2006: 15-19).

Chimni'ye göre insancıl/insaniyetçilik (humanitarianism) düşüncesi insan hakları söylemi ile şekillenerek insan haklarının her soruna çare olmasına eleştirel bir gözle bakmaktadır (Chimni 2006: 16). Benzer şekilde Fidler, liberal politikaların Üçüncü Dünya üzerinde her soruna çare olarak sunulmasının sorunun başlıca nedeni olarak görmektedir (Fidler 2003: 32). Dolayısıyla, uluslararası hukukun

insan hakları boyutu Üçüncü Dünya ülkelerine müdahale etme hakkını, bir temel argüman olarak Batılı devletlere vermektedir. Bu durum yeni bir sömürü aracı olarak olması bakımından eleştirilmektedir.

TWAIL, uluslararası hukukun genel olarak siyasi bir yolun oluşmasında ve bunun kurumsallaşmasına ve pekiştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Sömürgecilik sonrası söylemlerin ötesinde hukuki ve siyasi alanlardaki uluslararası hukuk üzerine en açık bir şekilde ifade şeklini yansıtmaktadır. Eslava ve Pahuja konuya farklı bir bakışı ifade ederek TWAIL hareketinin, Güney ve Kuzey'den gelen akademisyenlerin ve aktivistlerin hem uluslararası hukuka muhafazakar hem de reformist olarak çalışabilecekleri sanal bir yer olarak tanımlamaktadır. Bu iki kavramın tartışmalı da olsa TWAIL'in merkezinde olduğunu ve adaletli bir ortamın koşullarının hazırlanması veya değişiminin gerçekleşmesiyle bağlantılı olduğunu belirtmektedirler (Eslava ve Pahuja 2012: 199).

TWAIL hareketinin eksik yönleri veya farklı düşüncelerden oluşan heterojen bir yapı arz etmesi ve kendini bir ekol veya doktrin olarak ortaya koymaması eleştirileri de beraberinde getirmesine rağmen, her geçen gün literatürünü genişletmektedir. TWAIL düşünürlerinin uluslararası hukukun Üçüncü Dünya'nın ihtiyaçlarına ve isteklerine göre yeniden şekillendirilmesi gerektiği yönündeki düşünceler, uluslararası hukukun gelecekte oynayacağı rolün ön plana çıkararak uluslararası toplumun tümünü kapsayacak şekilde genişletilmesi önemli bir gelişmeyi simgeleyecektir.

SONUÇ

Uluslararası hukuk çalışmalarında Üçüncü Dünya toplumuna karşı yeni argümanlar ortaya koyması ve bunun Batılı düşünürler tarafından desteklenmesi TWAIL hareketini önemli bir noktaya taşımaktadır. TWAIL'in oluşmasında farklı düşüncelere sahip düşünürlerin bulunması özellikle bu Hareketi önemli kılmaktadır.

Uluslararası hukukun Batılı toplumlara hizmet ettiği ve bunun dünyanın diğer kalanı için yeni bir sömürge sistemi oluşturduğu yönünde düşüncelerle birlikte küresel adaletten gerekli payı almalarına engel olmaktadır. Bunun en temel göstergesinin dünyanın medeni olan-medeni olmayan ayrımında yattığını ve bunun bilinçli bir şekilde devam ettiğini savunmaktadırlar. Hatta sadece bununla kalmayıp bu ayrımın sürekli güncellendiğini ve uluslararası hukukun buna göre şekillendiğini dile getirmektedirler. Anghie ve Chimni gibi düşünürler TWAIL hareketinin temelinde bulunan düşünceleri ve uluslararası hukukun Üçüncü Dünya toplumları için dezavantajlı konumlarını güçlendirdiğini belirterek düzeltilmesi için öneriler sunmaktadır. Özellikle TWAIL hareketi düşünürleri, Soğuk Savaş sonrası Batı değerleri üzerine kurulan uluslararası sistemin özellikle Üçüncü Dünya için gün geçtikçe daha da adaletsiz bir yöne gittiğini savunmaktadırlar. Bununla birlikte TWAIL hareketi, Batı egemenliğinde olan uluslararası hukukun yeni bir alternatifte kavuştuğu ve bir muhalif duruşu simgelediğini göstermektedir.

TWAIL'in temelinde yatan Üçüncü Dünya toplumlarının uluslararası sistemde adilane bir şekilde yer almaları ve bu toplumların sorunlarının ve fırsatlarının değerlendirilmesinde uluslararası hukuk ve kurumlarının imkanlarından adil bir şekilde yararlanması gelmektedir. Üçüncü Dünya ülkeleri ve Batılı ülkeler söz konusu olduğunda uluslararası hukukun Batılı toplumlar lehine geliştiği görülmektedir. Özellikle bu toplumlarda yapısal sorunlar gün geçtikçe

artmaktadır. Uluslararası sistemde gerekli adil koşulların oluşmaması bu ülkeleri sonraki yıllara daha adaletsiz bir uluslararası sisteme doğru götürmektedir.

TWAIL, farklı düşünürlerin oluşturduğu bir yaklaşım olarak Üçüncü Dünya toplumlarının küresel adaletten daha çok pay almalarını sağlamak için karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünde önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan Batılı değerlerin üstünlük anlayışı küresel adalete ve özellikle uluslararası barışın sağlanmasının önündeki en büyük engeli oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Anghie, A. (2004). *Imperialism, sovereignty and the making of international law*. New York: Cambridge University Press.

Anghie, A. (2008). TWAIL: Past and future. *International Community Law Review*, 10, 479–481.

Anghie, A. ve Chimni, B. S. (2003). Third world approaches to international law and individual responsibility in internal conflicts. *Chinese Journal of International Law*, 2(1), 77–103.

Chimni, B. S. (2006). Third world approaches to international law: A manifesto. *International Community Law Review*, 8, 3–27.

Eslava, L. ve Pahuja, S. (2012). Beyond the (Post) colonial: TWAIL and the everyday life of international law. *Verfassung und Recht in Übersee / Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*, 45(2), 195–221.

Falk, R. (2016). Foreword: Third world approaches to international law (TWAIL) Special Issue. *Third World Quarterly*, 37(11), 1943–1945.

Fidler, D. P. (2003). Revolt against or from within the west?: TWAIL, the Developing World, and the Future Direction of International Law. *Chinese Journal of International Law* 2 (1), 29–76.

Gathii, J. T.. (2011). TWAIL: A brief history of its origins, its decentralized network, and a tentative bibliography. *Trade L. & Dev* 3(1), 26–64.

Mutua, M. ve Anghie, A. (2000). What is TWAIL?. *Proceedings of the 94th Annual Meeting of the American Society of International Law*, 94, 31–38.

Özdemir, A. M. (2011). *Güç, Buyruk, Düzen*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Özdemir, A. M. ve Uğurlu, G. ve Aykut, E. (2012). Üçüncü dünyacılık küreselleşirken?: uluslararası düzenlemenin değişen eleştirisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(1), 21–50.